

Õiguskantsler

Teie 17.03.2020 nr

Meie 20.03.2020 nr 7-4/200444/2001493

Positsioneerimisandmete kasutamine liikumispiirangu täitmise kontrollimiseks

Lugupeetud avaldaja

Küsisite, kas eraisikute mobiiltelefoni asukohaandmeid võib kasutada [eriolukorra juhi kehtestatud liikumispiirangu](#) täitmise kontrollimiseks.

Rõhutan, et praegu ei ole Vabariigi Valitsus ega eriolukorra juht telefonide tagantjärele ega reaalses positsioneerimise võimalust liikumispiirangut tagava meetmena ette näinud. Seetõttu saan selgitada üldisi seaduslikke võimalusi. Juhul kui see küsimus peaks siiski päevakorda tulema, hindame konkreetsetele asjaoludele tuginedes selle meetme õiguspärasust ja põhjendatust kindlasti uuesti.

Mobiiltelefoni asukohaandmeid oleks võimalik kasutada üksnes väga piiratud juhul kõrgendatud ohu (s.o oht isiku elule) väljaselgitamiseks või tõrjumiseks, väärtemenetluses kohtu loal ning kriminaalmenetluses prokuröri loal.

Mobiiltelefoni asukohaandmete kogumist ja kasutamist reguleerib [elektroonilise side seadus](#) (ESS). Oluline on eristada, kas tuvastatakse tagantjärele, millise mobiilimasti piirkonnas telefon kindlal ajal asus, või tehakse positsioneerimist n-ö reaalses.

Sideettevõtja on kohustatud säilitama ja pädevale asutusele (kõnealusel juhul Politsei- ja Piirivalveametile) edastama muu hulgas kärjetunnuse kõne alustamise ajal ning tugijaama geograafilise asukoha (ESS § 112 lg 1; § 111¹ lg 2 p-d 8 ja 9). Mobiiltelefoniteenust pakkuva sideettevõtja peab tagama jälitus- ja julgeolekuasutustele ning Politsei- ja Piirivalveametile politsei ja piirivalve seaduses sätestatud alusel mobiiltelefonivõrgus kasutatavate terminalseadmete asukoha tuvastamise reaalses (ESS § 112 lg 3).

ESS §-s 111¹ loetletud sideandmete (sh telefoni asukohaandmete) töötlemine saab toimuda vaid seaduses ette nähtud reeglite kohaselt. Päringu tegemiseks annab sõltuvalt andmekogumise eesmärgist loa prokuratuur, kohus või päringut tegeva ametniku asutuse juht. Loa andja peab ühtlasi tagama, et andmete kogumine oleks igal juhul põhjendatud ja proportsionaalne. Kuna iga päringu kohta jääb maha logi, on võimalik kogu tegevust vajaduse korral (näiteks asutuse sisekontrolli poolt) kontrollida ka tagantjärele.

[Eriolukorra juhi korralduses](#) viidatud ettekirjutuse või sunniraha määramiseks ei saa kasutada telefonide positsioneerimise andmeid. Need on riikliku järelevalve meetmed, mida rakendatakse [hädaolukorra seaduse](#) (HOS) § 47 ning [korraaitseaduse](#) (KorS) § 28 lõigete 2 ja 3 alusel. Politsei võib teha päringu ESS § 111¹ lõigetes 2 ja 3 ning § 112 lõikes 3 nimetatud asukoha reaalses tuvastamist võimaldavate andmete saamiseks isiku kohta, kelle puhul see on vajalik

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

kõrgendatud ohu väljaselgitamiseks või tõrjumiseks (KorS § 35 lg 1). Kõrgendatud oht peab olema oht isiku elule (KorS § 5 lg 4). Ohtu tervisele ei peeta kõrgendatud ohuks, vaid oluliseks ohuks (KorS § 5 lg 3). Tegemist on korrakaitse erimeetmega ja inimesele tuleb positsioneerimisest viivitamata teatada. Peale selle tuleb see toiming protokollida (KorS § 35 lg-d 2 ja 3). Praktikaskasutatakse KorS § 35 alusel positsioneerimise võimalust näiteks hädas olevate või kadunud inimeste otsimiseks (abistamiseks).

Kui inimene ei täida eriolukorra juhi kehtestatud liikumiskiirangut, saab ta nii väärteokorras (HOS § 51 kohaselt) kui ka kriminaalkorras ([karistusseadustiku](#) (KarS) § 193 kohaselt) vastutusele võtta (juhul kui kiirangu rikkumise tõttu nakatatakse haigusega teisi inimesi). Mõlemal juhul (väärteomenetluses küll üksikpäringuga väga konkreetse kõne osas) on süüteo tõendamiseks võimalik kasutada mh mobiiltelefoni asukohaandmeid – s.t kontrollida tagantjärele, millise tugijaama levialas telefon kindlal ajahetkel asus. Väärteomenetluses saab sideandmete päringu teha üksnes kohtu loal, kriminaalmenetluses annab selleks loa prokuratuur.

Mobiiltelefoni reaalajas positsioneerimine on üldjuhul jälitustoiming (vt [KrMS](#) § 126⁵), mille tegemiseks peab olema samuti prokuröri luba. Kuriteod, mille puhul on kriminaalmenetluses jälitustoimingute tegemine lubatud, on loetletud KrMS § 126² lõikes 2. KarS §-s 193 (nakkushaiguse ja loomataudi leviku põhjustamine) nimetatud kuritegusid selles nimekirjas ei ole.

Inimeste võimalused oma õigusi kaitsta sõltuvad sellest, mis eesmärgil ja mis menetluses tema telefoni asukohaandmeid on töödeldud. Näiteks eespool käsitletud süüteomenetluste puhul tuleks kõigepealt kasutada vastavas menetlusseaduses sätestatud kaebamisvõimalusi ([KrMS](#) §-d 228–232, [väärteomenetluse seadustiku](#) §-d 76–80).

Ka õiguskantsleri ametkond teeb järelevalvet riigiasutuste üle, mis töötlevad ja kasutavad isikuandmeid varjatult (sh ESS § 111¹ rakendades; õiguskantsleri seaduse § 1 lg 9). Eesmärk on aidata ära hoida inimeste õiguste põhjendamatu rikkumise riske, mis võivad tekkida ametnike teadmatusest või seoses võimalike kuritarvitustega. Kontrollime, kas varjatud toiminguid tehakse eesmärgipäraselt ja kooskõlas kehtivate normidega, hindame asutuste endi sisemise kontrollsüsteemi ülesehitust ja toimimist ning teeme vajaduse korral põhiõiguste paremaks kaitseks konkreetseid ettepanekuid. Teadaolevalt praegu seoses ESS §-s 111¹ nimetatud andmete töötlemisega siiski otsest kuritarvituste ohtu ei ole.

Lõpetuseks juhin tähelepanu, et mobiiliandmete positsioneerimine ei ole sobivaim vahend mainitud korralduse täitmise kontrollimiseks. Mitte kellelgi ei ole kohustust omada või kaasas kanda mobiiltelefoni. Inimesed võivad elukohast lahkuda ka ilma telefonita või anda oma telefoni kasutada teistele. Seda tuleb kindlasti arvestada kõnealuste päringute õiguspärasuse hindamisel. Neid asjaolusid kaaluvad ka kohtunikud ja prokurörid, kui otsustavad, kas anda luba andmete kasutamiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Odyn Vosman 693 8422; Odyn.Vosman@oiguskantsler.ee
Küllli Taro 693 8441; Kylli.Taro@oiguskantsler.ee